

Ympäristöministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi jätelain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Rakentamis- ja ympäristölautakunta 29.04.2026 § 29
3/00.04.00/2026

Ympäristöministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi jätelain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta.

Lausuntoa on pyydetty 30.4.2026 mennessä. Lausunto pyydetään ensisijaisesti antamaan vastaamalla osoitteessa lausuntopalvelu.fi julkaistuun lausuntopyyntöön.

Tausta

Osa jätelakiin ehdotetuista muutoksista on välttämättömiä jätedirektiivin elintarvikejätettä koskevan muutoksen täytäntöönpanemiseksi. Osa ehdotetuista muutoksista on tarpeellisia erityisesti vireillä olevan, yhdyskuntajätteen kierrätystä ja sähkö- ja elektroniikkalaitteiden keräystä koskevan EU-rikkomusmenettelyn vuoksi. Pääosa ehdotuksista perustuu kiertotalouslakia valmistelleen työryhmän esittämiin lainsäädäntömuutoksiin.

Tavoitteet

EU:n jätelainsäädännössä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi sekä jätteen kierrätyksen, lajittelun ja erilliskeräyksen parantamiseksi jätelakiin ehdotetaan velvollisuutta lajitella jätteet järjestetyn erilliskeräyksen mukaisesti. Kierrätyskelpoisen tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvan jätteen keräys energijätteenä ja lajittelu energijätteeseen kiellettäisiin. Jätteiden lajittelun parantamiseksi jätelaissa säädettäisiin jätehuollon palveluita tarjoavan ja kiinteistön haltijan neuvonta- ja tiedottamisvelvollisuuksista. Myös voimassa olevia tuotteen jakelijan ja kunnan neuvonta- ja tiedottamisvelvollisuuksia tarkennettaisiin ja laajennettaisiin.

Jätedirektiivin elintarvikejätettä koskevan muutoksen täytäntöönpanemiseksi säädettäisiin Luonnonvarakeskuksen tehtäväksi ohjata ja edistää elintarvikejätteen määrän vähentämistä.

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettuun lain 6 §:ään ja jätelakiin esitetään muutoksia, joiden myötä harmaan talouden selvitysyksikkö voisi pyynnöstä laatia Lupa- ja valvontavirastolle veloitteidenhoitoselvityksen Suomessa tuottajavastuun piiriin kuuluvista tuottajista.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.9.2027 pois lukien muutokset jätelain 22 ja 122 §:iin, jotka on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2027.

Toimivalta

Hallintosääntö 28 §

Valmistelija

Sari Brusila etunimi.sukunimi(at)vihti.fi, p. 050 511 4202

Esittelijä

Ympäristöpäällikkö Sari Brusila

Ehdotus

Vihdin kunnan rakentamis- ja ympäristölautakunta on tutustunut luonnokseen hallituksen esityksestä ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

15 § Jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuus

Lainsäädännössä ei aiemmin ole ollut vastaavaa jätteiden lajitteluvollisuutta. Lautakunta näkee lajitteluvollisuuden, joka koskee tasapuolisesti kaikkia jätteen haltijoita ja kaikkea erilliskerättävää jätettä, mahdollistavan jätteiden erilliskeräyksen tehostumisen.

15 §:n 4 momenttiin esitetään lisäystä, jossa säädettäisiin velvollisuudesta toimittaa erilliskerätty jäte käsittelyyn, jossa mahdollisimman suuri osa siitä valmistellaan mahdollisimman korkealaatuiseen uudelleenkäyttöön tai kierrätykseen. Lautakunta näkee tämän lisäyksen tärkeänä, jotta erilliskerätty jäte päätyisi myös käytännössä uudelleenkäyttöön tai kierrätykseen.

15 c § Kielto kerätä kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä energijätteenä

Tätä kokonaan uutta kieltoa kerätä kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä energijätteenä lautakunta pitää merkityksellisenä, jotta jätteen polttoon ei ohjautuisi kierrätykseen ja uudelleenkäyttöön soveltuvaa jätettä.

21 a § Kiinteistön haltijan tiedonjakovelvollisuus

Kiinteistön haltijan velvollisuutta jakaa tietoa lajitteluohjeista ja lajittelu- ja keräysjärjestelyistä lautakunta pitää muun ohella tehokkaana tapana lisätä tietoisuutta erilliskeräyksen velvoittavuudesta. Kustannusten näkyväksi tekeminen voi lisätä motivaatiota erilliskeräyksen tehostamiseen.

21 b § Jätehuoltopalveluiden laatuvaatimukset ja palveluita tarjoavan neuvontavelvollisuus

Lautakunta pitää uutta 21 b §:ää hyvänä, jotta yksittäisen jätehuoltopalveluja tarvitsevan ei itse tarvitse miettiä mitä eri palveluja hän tarvitsee, vaan jätehuoltopalvelujen tarjoajalla on velvollisuus ohjeistaa ja varmistaa, että tarjottavat jätehuoltopalvelut ovat säännösten ja määräysten mukaisia. Tällä vaatimuksella pystytään osaltaan tehostamaan erilliskeräystä ja lajittelua.

57 § Tuotteen jakelijan tiedottamisvelvollisuus

Lautakunta pitää tiedotuksen ja näkyvyyden lisäämistä hyvänä keinona ajantasaisen tiedon levittämisessä kuluttajille. Helpompi tiedonsaanti voi edesauttaa sitä, että kuluttaja vie käytöstä poistetun tuotteen oikeaan vastaanottoipaikkaan. Myös uudelleenkäyttö ja korjausmahdollisuuksista tiedottamista pidetään tärkeänä.

93 § Jäteneuvonta ja -tiedotus

Neuvonnan ja tiedotuksen lisäämistä uudelleenkäytön edistämisestä ja erityisesti biojätteen erilliskeräyksestä lautakunta pitää hyvänä keinona uudelleenkäytön ja erilliskeräyksen tehostamiseksi.

100 § Ilmoitus keräystoiminnasta jätehuoltorekisteriin

Tuottajavastuun piiriin kuuluvan jätteen vastaanottajan tulee 100 §:ään tehdyn lisäyksen mukaisesti ilmoittaa keräystoiminnasta tehtävän ilmoituksen yhteydessä se tuottajayhteisö, jonka kanssa yhteistyötä tullaan tekemään. Lautakunta näkee tämän valvonnallisesta näkökulmasta hyvänä, koska tällöin voidaan paremmin varmistua siitä, että toimijat tekevät yhteistyötä tuottajayhteisöjen kanssa.

121 § Velvollisuus laatia siirtoasiakirja

Tätä muutosta lautakunta pitää hyvänä selkeytyksenä eikä sillä nähdä olevan vaikutusta nykyisiin käytäntöihin. Perusteluissa olisi kuitenkin hyvä tuoda yksiselitteisemmin esiin se, että tämä koskee vain jakelijoiden myyntipisteitä ja niissä järjestettyä vastaanottoa.

122 § Tiedonsaantioikeus

Tiedonsaantioikeuksien lisääminen jätelakiin myös kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle olisi tärkeää, jotta mm. hallintopakomenettelyn aikana voitaisi saada tietoa mahdollisen velvoitettavan varallisuudesta. Uhkasakon suuruutta määrättäessä tulee kuitenkin ottaa huomioon velvoitettavan taloudellinen tilanne ja tällä hetkellä tämän tiedon saaminen muilta viranomaisilta ei ole mahdollista.

124 § Tarkastukset ja valvontasuunnitelmat

Vihdin kunnan rakentamis- ja ympäristölautakunta vastustaa ehdotettua muutosta jätelain 124 §:ään.

Vihdin kunnan rakentamis- ja ympäristölautakunnan näkemyksen mukaan ehdotettu muutos vaatisi merkittävää lisäresurssia ympäristönsuojeluun. Ympäristönsuojelulla ei ole olemassa valmista rekisteriä kaikista kunnan alueella toimivista hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan toimijoista. Jotta suunnitelmallista valvontaa voitaisi alkaa tehdä ja perustaa suunnitelma arviointiin jätteistä ja niiden jätehuollosta aiheutuvista riskeistä ja ympäristövaikutuksista, tulisi ympäristönsuojelulla olla käytettävissään tietoa, johon perustuen arviointia voitaisi tehdä. Tällaista tietopohjaa ei näistä toimijoista ole olemassa.

Esityksen perusteluissa kerrotaan, että käytännössä tarkastukset kohdistuisivat ensisijaisesti toimintoihin, jotka ovat valtioneuvoston asetuksella säädettyjen, hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan jätteitä koskevien erilliskeräysvelvollisuuksien piirissä. Mihin asetuksen kohtaan tällä viitataan? Eikö tämän HE luonnoksen perusteella kaikilla jätteen haltijoilla ole lajittelovelvollisuus 15 §:n muutoksen perusteella? Tullaanko asetuksella rajaamaan kuitenkin lajittelovelvollisuudesta pois joitain hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan toimintoja?

Luonnoksessa HE:stä esitetään, että ehdotuksen seurauksena valvontaviranomaisen voimavaroja kohdennettaisiin nykyistä enemmän

jätteen erilliskeräysvelvollisuuksien valvontaan, mikä vastaavasti vähentäisi muuta valvontaa. Esityksessä ei kuitenkaan avata tarkemmin, mihin muuhun valvontaan tämä muutos vaikuttaisi vähentävästi. Vihdin kunnan rakentamis- ja ympäristölautakunta ei näe muun valvontatyön vähenevän tämän muutoksen myötä.

Muut huomiot hallituksen esitysluonnokseen

Energiataloudellisten kuntavaikutusten arviointi

Esityksen tavoitteet kierrätyksen, lajittelun ja materiaalikiertojen vahvistamisesta ilmasto- ja kiertotalousnäkökulmasta ovat oikeansuuntaisia, sillä luonnoksen mukaan parantuva lajittelu, erilliskeräys ja kierrätys vähentäisivät polttoa, pienentäisivät kasvihuonekaasupäästöjä ja vähentäisivät neitseellisten luonnonvarojen käyttöä. Samalla luonnos kuitenkin tunnistaa, että jätteenpolton mahdollinen väheneminen heijastuu kaukolämpöjärjestelmiin ja yksittäisiin toiminnanharjoittajiin. Lisäksi kokonaisuuden arvioinnissa olisi syytä huomioida ulkomailta Suomeen poltettavaksi tuotavien jättejakeiden vaikutus ja niiden tarpeellisuus.

Jätteenpolttoa hyödynnetään 28 kaukolämpöverkossa 38 kunnan alueella, noin 1,4 miljoonan asukkaan kodin lämmitys on kytketty jätteenpolttoon ja vuonna 2024 noin 9 prosenttia kaukolämmöstä tuotettiin jätteillä tai jäteperäisillä polttoaineilla. (4.2.7) Näin ollen esityksen energiataloudellisia vaikutuksia ei ole kuntien näkökulmasta perusteltua pitää vain vähäisinä tai yleisluontoisina, vaan vaikutusarviointia tulisi täydentää erityisesti kaukolämmön, paikallisten energiaratkaisujen ja siirtymän hallitun toteutuksen näkökulmasta.

Säätelykokonaisuuden johdonmukaisuus

On tärkeää, että esityksen kokonaisuus ohjaa johdonmukaisesti jätehierarkian mukaisesti jätteen synnyn ehkäisyyn, uudelleenkäyttöön ja kierrätykseen eikä synnytä ristiriitaisia kannustimia jätteenpolton ylläpitämiseen. Luonnoksessa todetaan, että energian alkuperätakuista annetun lain muutos voisi luoda kannusteen investoida sekajätteen esilajittelulaitoksiin ja siten tukea etenkin muovijätteen, yhdyskuntajätteen ja rakennus- ja purkujätteen kierrätystä.

Luonnoksessa myös todetaan, että alkuperätakuiden saaminen jätteenpolttolaitoksen lämmölle voisi luoda taloudellisen kannusteen polttaa nykyistä enemmän jätettä, turvautua pitkälläkin aikavälillä jätteenpolttoon, hidastaa kierrätystä tukevia investointeja ja lisätä jätteen tuontia polttoon. Luonnos itse arvioi, että kokonaisvaikutusta on vaikea arvioida ja kierrätystä lisäävän vaikutuksen arvioidaan olevan suuruusluokaltaan vähäinen. (4.2.10) Kunnan näkökulmasta säätelykokonaisuuden tulisi olla tältä osin selkeä ja ennakoitava, jotta se ei ohjaa paikallisia energia- ja jätehuoltojärjestelmiä ristiriitaisiin suuntiin.

Kunnan toimeenpanovastuu ja kuntavaikutusarvio

Esitysluonnoksessa kunnan toimeenpanovastuu kasvaa, koska kunnan jäteneuvontaa koskevaa säätelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että neuvonnassa ja tiedotuksessa olisi kiinnitettävä erityistä huomiota

uudelleenkäytön edistämiseen, elintarvikejätteen määrän vähentämiseen ja biojätteen erilliskeräyksen lisäämiseen. Lisäksi kunnalle ehdotetaan velvollisuutta osoittaa neuvontaan ja tiedotukseen riittävä rahoitus, ja rahoituksen määrästä voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. (4.1.1)

Samalla luonnoksessa kuitenkin todetaan, ettei esityksellä arvioida olevan vaikutuksia kuntatalouteen, koska lisääntynyt neuvonta katettaisiin jätemaksuilla. (4.2.5) Kunnan näkökulmasta tämä ei poista toimeenpanon resurssi-, organisointi- eikä hallinnollisia vaikutuksia, vaan siirtää ne käytännössä kunnan ja kunnallisen jätehuollon toteutettaviksi. Vaikutuksia kuntatalouteen tulisi arvioida tarkemmin erityisesti toimeenpanon, henkilöstöresurssien, viestinnän ja käytännön järjestelyjen näkökulmasta.

Tämä pykälä tarkastetaan kokouksessa.

Käsittely

Käsittelyn kuluessa pj Viherkanto esitti lisäystä kohtaan
Muut huomiot hallituksen esitysluonnokseen
Energiataloudellisten kuntavaikutusten arviointi

Ensimmäisen kappaleen viimeiseksi lauseeksi lisätään:
Lisäksi kokonaisuuden arvioinnissa olisi syytä huomioida ulkomailta Suomeen poltettavaksi tuotavien jätejakeiden vaikutus ja niiden tarpeellisuus.

Päätös

Rakentamis- ja ympäristölautakunta hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti puheenjohtajan esittämällä lisäyksellä. Lause on lisätty ehdotustekstiin.

Tämä asia tarkastettiin kokouksessa.

Tiedoksi